

le to se vojakom čudno zdi, da po planinah pogosto gorijo gozdi. Zadnji ogenj v Sarajevu bil je precej zadušen, pogorele so 4 hiše. — Svitli cesar so v Lincu obiskali letno razstavo pridelkov in bili od ljudstva navdušeno sprejeti. Črnogorski knez Nikolaj dobil je od cesarja v dar 4 lepe konje iz Lipice in krasen voz; 11. sept. se odpelje knez domov. Nadvojvodinja Kristina je zaročena s španjskim kraljem, cesar so kot glavari cesarske hiše uže privolili. Baron Haymerle postane 20. sept. naslednik ministra grofa Andrasyja, ki tedaj res odstopi. Seboj vzame 21 redov ali ordnov, tudi ima čast feldmaršal-lajtnanta. Državni zbor bo sklican dne 26. sept. Ministri mu predložijo proračun za l. 1880. postavo o prenapredbi dače, postavo o prihodnini (Personal-Einkommensteuer), postavo zastran Bosne in Hercegovine, stavljenja Arliške železnice na Tirolskem, postavo o prenapredbi posilnega legaliziranja in postavo zoper oderuhe. Tako je prav! Žalostni glasi dohajajo iz Istrije in Primorskega. Zarad slabe letine žuga ljudem lakota.

Vnanje države. Nepričakovan udarec dobili so Angleži v Afganistanu. Komaj premagani Afganani so se v glavnem mestu vzdignili vsaj na videž zoper svojega vladarja Jakub-Khana, je ki z Angleži mir sklenil, ga zaprl v grad, potem pa napali hišo, kder je stanoval angleški poslanik Kavagnari in jegovih 70 angleških spremljevalcev; hud boj nastane, in naposled je Kavagnari s 65 tovarši ubit, hiša požgana. Angleži se jeze tresejo in tirjajo, naj vojska takoj mahne v Kabul in ga do tal razdene. Bo pa težko vse po želji Angležev šlo. Bržčas je Jakub-Khan zvit glava vse to zankal in torej je mogoče, da pokue drugi angleško-afganistanski boj! — Turški sultan je iz Amerike dobil 27.000 zabojev streljiva in Osmanpaša želi s 35.000 Turki kresnoti po Grkih, ki imajo na meji 2 tabora in ondi zbranih 34.000 mož in 70 kanonov. Prepričani so se že začel zavolj tega, ker Tarek neče Grkom prepustiti kos zemlje, kakor je bil lani pri sklepanju Berolinskega miru obljubil. — Ruski car se je iz Varšave vrnil v Livadijo in namesto umrlega Lazarjeva odposlal generala Tergusakova nad Turkmene, znanega junaka iz turške vojske v Armeniji. Bismark snuje za l. 1885 svetovno razstavo v Berlinu. Francozi izganjajo šolske brate in jezuite iz šol, a pozivljajo domov socialiste, ki so l. 1871. Pariz užgali; eden teh divjakov je uže zopet izvoljen v mestni zastop Parizki. Težko, da je še narod na svetu, lehkomišelnejši od Francozov. V Rimu je umrl najstarejši brat papežev, Karol Pecci, star 85 let. Bog daj Leonu XIII. dojeti leta svojega brata. Marokansko cesarstvo bi radi Španjolci pograbili, ker jim je prav prilično in blizu v Afriki; toda Angleži se bojijo za svoj Gibraltar in so začeli temu nasproti marokansko mesto Tanger s šančami obdajati in na nje težkih kanonov nasajati.

V Londonu pa so sedaj v morje spustili ladjo „Orient“ za vožnje v Avstralijo, kamor ima v 35 dneh priplavati; ladja nese 108.000 centov blaga, 2000 ljudi in 400 konj. Odhajala bo v Avstralijo okoli južne Afrike, a vračala se domov skoz Sueški kanal. —

Za poduk in kratek čas.

V Sarajevu.

IV. Mohamedanskih šol je kakih 50, ali le početnih za prvence, v katerih se otroci učijo turških in arabskih molitvic, katerih nikdar in nikoli ne razumijo. Le dopoldne po dve uri se shajajo pri svojem učitelju, kteremu je bolje mar za domače delo, nego za podučevanje. Najbolj mikala je moja radovednost medresa ali visoka šola za turške bogoslovce in pravdoznance, ki stoji blizu Begove džamije. Ko jo dne 14. oktobra 1878. obiščem, zvedel sem mnogo zanimivega, resnega in smešnega. Skozi močne železne vrace sem stopil na dvor, ki obdaja visoko, okroglo šolsko splotje. Pri kapiji (velikih vratih) sta stala dva čedno vzraščena mladenčca, kakih 18 do 20 let. Takoj nju poprosim, da bi mi hotela razkazati šolske priprave, sobe, knjige, red in načrt svojih študij. Sprva me pogledujeta jezno in srpo, kakor sumljivega postopača, a konečno se vendar omečita in me peljeta skozi visoke duri, nad kterimi se je zvijal v velikanskih, prav zavibanih črkah arabski napis, v notranje dvorišče, kterega sredo je kinčal lep, kamenat vodujak. Na to mahne stareji z desnico na desno in levo rekoč: eto ti naše sobe, v kterih bivamo in knjige čitamo in se učimo. Če pa želiš, kaj več zvedeti o našem stanju, stopi v to le sobo k „modremu“ hafizu Nikšiću. Tega nasveta se brez obotavljanja poslužim. Sobica, tesna in nizka, je popolen kvadrat; svetloba jej prihaja skozi dve okenci. Po tleh je bil raztegnen rudeče-zelenkast sag (tepih). V kotu levo od vrat je stala mala peč, v kateri je tlela žerjavica. V drugem kotu, kjer je modrijan čepel, slonela je nizka stolica, na kterej je ležalo nekaj papirja in železno pero; nad to pisno pripravo je tičala v zidu lesena polica, na kteri so bile po koncu zložene, v črno usnje vezane knjige, pisane v turškem in arabskem jeziku. Gospodar sobe je bil srednje ne ravno čvrste postave, podolgovatega lica, neznano gostih obrvi, pod kterimi so mu žarele oči, kakor dva plamena v kakej kovačnici. Okoli finega fesa z dolgo svilenom kito je bil zasukan znežnobeli turban, znamenje posebne časti in odličnosti. V vsem svojem vedenju je kazal neko mirno ponositost in resnobno grandezo (mogočnost), ki ste vselej znak pravega, vnetega muhamedanca. Mudil se še nisem dolgo v sobi, ko se priveja v njo drugih pet bradastih dijakov, ki so posedli po kotih. Bili so prijaznega in uljudnega obraza, izvzemši ednega. Debel vrat

široka usta, slok nos, majhne oči, vpogreznjeno čelo — kje je tu uljudnost? Na vprašanje, kaj da so, odgovorila sta dva, mi smo softe, ako znaš kaj je softa? Ta le, kazajé na Nikšića, je izmed nas najučenejši, on zna lepo turški govoriti, a še lepše pisati; razumi tožbe delati, kakor vaši advokati. (Ta izraz me je prav osupnil); vedel bude celo po vašem pisati. No, to je pa res učenjak, da ga nima svoje vrste. Med drugimi bogoslovskimi, računskimi in zgodovinskimi knjigami, ktere mi je s police pokazal, bila je tudi: „Hrvatska početnica za pučke učione. V Beču 1875. str. 104.“ To knjižico si je „modrolija“ hafiz še le pri našem dohodu oskrbel, da se nauči tudi z latinico pisati, ker bi rad vedel, kaj pišejo Sarajevske novine, le v latinici tiskane. O vprašanju, kaj da zamorejo vse postati, kedar dokončajo te šole, podučili so me tako-le: Kdor hoče posebne častne službe doseči, mora še iti za nekaj let v Varigrad. Se vé popolnoma se ne more nikdo izučiti, kakor je modro pristavil hafiz. Najučenejši mož na svetu je šejk-ul-islam, prva oseba za sultanom. On podeljuje častna imena, premestuje, razvrstuje in odstavlja podložne po mestih in krajih. Ker sem podvomil, da bi bil omenjeni mož najučenejši na svetu, dostavil je: kder prebivajo muhamedani. Za tim vrhovnim glavarom muhamedanske vere sledijo muktije nadsodniki, kadije sodniki, imami župniki, ki opravljajo vse molitve v mošejah, obrede pri obrezovanju, venčanju in pokopu; mujezini, ki vabijo raz minaret vernike k molitvam; hodže učitelji v početnih šolah: šehi eremiti ali puščavniki, derviši turški misijonarji, ki prebivajo po tekijah samotanih; kajme cerkovniki. Vse to lahko postanejo softe, po našem dijaki, kleriki, juristi. Ni treba opomniti, da opravljajo pri Turkih posvetne in duhovske službe iste osebe, ker jim je koran sv. pismo tudi glavni zakonik, to je: vodilo cerkvenega in ravnilo društvenega življenja. Plačo dobivajo od vakufov, cerkvenih posestev, ki so v Bosni ogromna in obsegajo zemljišča, bazare, kopaljšča, gostilne, mline. Za verska opravila ne smejo ničesa prejematí. Najvažnejši posel je obrezovanje. Zakon je bolj civilnega značaja in se lahko razveže. Moliti morajo petkrat na dan: zjutra ob zori (saba), opoludne (oyle tudi merhaba), večerka (ičindija), ob solnčnem zahodu (akšam) in dve uri potem (jacija). Jako zaslužljivo delo je milošnja in potovanje (vadžiluk) v sveta mesta Meke in Medino. Kdor tje roma, sme nositi častno ime: hadži, kakor oni, ki zna koran na pamet, ime hafiz. Po naredbi kalifa Omara II. štejejo Turki svoje leto od Muhamedovega begstva (heždra) iz Meke v Medino, ki se je dogodilo 4. januarja 622 po krist. rojstvu. In ker menijo, da se je pripetilo v petek, zato praznujejo petek, kakor mi nedeljo. Vendar gledé dela ni tako strogo prepovedano, kakor pri kristijanib. Prava praznika sta le dva: ramazan bajram, ki sledi na postni mesec ramazan in traja 3 dneve; drugi kurban bajram

je 70 dni pozneje in trpi 4 dni. V tem času se pokolje brez števila jagnjet in kostrunov v spomin na Abrahamovo darovanje; oblači se najboljša obleka „bajram haljine“, obiskujejo prijatelji, pogostujejo reveži, razsvetlujejo o mraku mošeje. Mimo tega imajo še nekatere svete noči, v kterih prižigajo na minaretih lampice. 13. 14. 15. dan vsakega mesenca so po mislih moslemov srečni dnevi in so kot taki v pratiki zaznamovani. Mesencev štejejo 12, izmed kterih so najvažnejši Rebuvelj, ker se praznuje 12. dan kot Muhamedanovo rojstvo in 23. jegova smrt), Rečep (29. se vzdigne Muhamed proti nebu), Ramazan, ki se slavi vse dni. Ta mesenc moslemi po dnevi ne jedó, ne pijejo in ne pušijo, zato se pa po noči tem bolj radujejo; 23. ramazana je bil neki alkoran z neba na zemljo vržen; 29. je žalostni dan zarad zgube Beča.

Pred odhodom iz medrese mi pove hafiz med drugim še to, da so mu pred par dnevi ponujali službo sodnika ali kadije, pa ni hotel sprejeti ponudbe. Zakaj pa ne? Eno! reče tako resno, kakor smešno: Mojej duši, ktera je 2000 let poprej, ko je bila poslana v telo, živela, ukazal je Bog, kedar dojde v truplo sodnikovo, mora tako soditi, kakor koran veleva, če ne, bo „na ogenj naložena“. Pod vašo vlado pa ne smem tako soditi. Postavim, kdor krade, mora se mu desnica odsekati, vi ga pa le zaprete. Kdor zakon prelomi, mora biti kamnjan, vi pa še takega ne kaznujete. V kratkem zapustim Sarajevo in pojdem v Stribul pod svojega carja. Tudi tebi je drago, da živiš pod svojim gospodarom. Čudeč se tej jegovej resnobi, razodenem mu željo, da bi rad še videl šolsko sobo, v kterej se zbirajo. In takoj leti eden mlajših po ključe ter me pelje iz sobe na dvor in iz dvora po lesenih, strmih in šipkih stopnicah v prostorno sobano. „Deder! tukaj sem zahajamo, da nas muftija uči.“ Za zidom na okrog divanhana — široka, nizka klop, pokrita z dokaj lepimi tepihi, vrhu kojih so ležali črni vanjkuší. V levem kotu od vrat je bil poseben sedež, nekoliko lepši in dragocenejši od drugih, pripravljen za profesora. Poleg tega so ležale na polici četiri debele knjige in več manjših. V desnem kotu od vhoda je čepela peč in okoli nje so bile nakopičene bele porcelanaste šalice in so sloneli kratki in dolgi čibuki. Kako tudi ne! brez kave in duhana ni za Turka pravega življenja, prave zabave, še duševne ne. Sarajevski vseučilišniki imajo koj uborno vilinsko svetišče. In sedaj jim je še v veliko nesrečo pogorelo. (Dalje prib.)

Smešničar 37. Nekdo je stavil s svojim prijateljem, da sné (pojé) tri in pol ducata jajec. Tega mu ni hotel nikdo verjeti. Prinesejo mu tedaj 42 jajec. A prekanjenec jih sné najpred tri, in potlej še šest, to je devet jajec in dobil je stavo. „Vrtec.“